

ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС: ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ ПОМІЖ ТЕКСТОМ І КОНТЕКСТОМ

На сучасному етапі розвитку суспільства зростає значення політичної комунікації, оскільки в умовах демократичного соціального устрою питання влади відкрито обговорюються, і вирішення багатьох політичних проблеми будуть інтерпретовані [1, 35]. В останні роки окремі проблеми політичного дискурсу стали об'єктами обговорення в науковій і публіцистичній літературі. Категорія дискурсу взагалі та політичного зокрема є на сьогодні предметом наукових дискусій. Загалом потребують висвітлення базові концепти політичного дискурсу, його системоутворюючі ознаки, функції та особливості [4, 328].

Із позицій сучасних підходів, “дискурс” – це складне комунікативне явище, що включає, крім тексту, ще й екстралінгвальні чинники: знання про світ, думки, установки, цілі адресата необхідні для розуміння тексту. Поняття “дискурс” характеризується параметрами завершеності, цільності, зв'язності, тобто всіма властивостями тексту, він розглядається одночасно й як процес, й як результат у вигляді фіксованого тексту [1, 338]. Суттєвою рисою дискурсу, що розуміється у широкому смислі, є його співвіднесеність з конкретними учасниками акту спілкування (мовець і слухач), а також з комунікативним наміром мовця певним чином впливати на слухача.

Враховуючи параметри дискурсу, виокремлюють та досліджують його певні види (педагогічний, військовий, політичний, критичний, науковий, юридичний та ін.). Вищевказані дискурси підлягають вербалізації, вони актуалізуються у вигляді текстів [2, 845].

Жоден політичний режим не може існувати без комунікації. Мова необхідна для того, щоб переконувати, надавати інформацію, накази тощо. Специфіка політики, на відміну від інших сфер людської діяльності, полягає переважно в її дискурсивному характері: більшість політичних дій є речовими діями за своєю природою [3, 218]. І тому не випадково низка вчених розглядають політичну діяльність як мовленнєву.

На думку О. Шейгал, мова політики, політична комунікація, політичний дискурс – терміни, які в більшості робіт взаємопов'язані. Вона ототожнює терміни “політичний дискурс” та “політична комунікація”, а мову політики розглядає як структуровану сукупність знаків, які утворюють семіотичний простір політичного дискурсу [4, 330].

Мова політичного дискурсу є головним засобом для передачі інформації. О. Шейгал, розглядаючи функції політичного дискурсу, доводить, що основною його функцією є інструментальна – боротьба за владу, заволодіння нею та її збереження. Дана функція є глобальною по відношенню до мови, так як комунікативна функція охоплює мову в цілому [3, 220].

В. В. Карасик у своїй праці виокремлює такі функції політичного дискурсу [1, 338]:

1. поширення інформації – не менш важлива одиниця політичного дискурсу по відношенню до народу;
2. визначення порядку денного. Суть цієї функції полягає в контролі за поширенням інформації;
3. проекція на майбутнє та минуле, що полягає у прогнозуванні політики на майбутнє, аналізуючи позитивний чи негативний досвід минулого.

Багато лінгвістів, які досліджують політичний дискурс, виділяють ще таку функцію, як функцію конструювання мовленнєвої реальності та називають її креативною, характеризуючи останню як таке становище справ, при якому мовленнєва сутність виявляється первинною по відношенню до позамовленнєвих [2, 845].

Тісно пов'язана з креативною функцією магічна функція, яка проявляється у формах табу: молитви, клятви, присяги. Віра в магію слова притаманна й сучасній людині, яка є складовою не лише релігійного дискурсу, а й політичного. Таким чином, однією з найважливіших функцій політичного дискурсу, яка виокремлює його із загального мовного контексту, вважається функція переконання.

Ця специфіка політичного дискурсу як системи багато в чому пояснює і специфіку політичного тексту, з якого може бути прочитаний певний неекспліцитний смисл, який не зводиться до буквального, а іноді прямо протилежний йому. Більше того, деякі вчені вважають, що цей неекспліцитний смисл і є “істинним” смислом політичного тексту [3, 219].

Отже, на сьогодні склалося розуміння політичного дискурсу в якості безперервного процесу зіткнення думок і позицій суб'єктів політичної дії, а саме, політичних інститутів, групових агентів політики і політичних антропонімів у боротьбі за політичну владу. Вивчати політичний дискурс – значить вивчати реальну політичне життя суспільства.

Список використаної літератури:

1. Карасик В. В. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. В. Карасик. – М. : Тезаурус, 1998. – С. 336–339.
2. Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля-К, 2010. – С. 844–845.
3. Павлуцька В. О. Політичний дискурс: особливості та функції / В. О. Павлуцький // Вісник Житомирського державного університету. Випуск 39. Філологічні науки. – Житомир, 2008. – С.218–221.
4. Шейгал, Е. И. Семиотика политического дискурса / Е. И. Шейгал. – Волгоград : Перемена, 2000. – С.328–330.

Науковий керівник: доцент кафедри німецької філології, к. філол. н, доцент Овсієнко Л. О.

А. В. Берліменко

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

ПРОБЛЕМА МОВНОЇ НОРМИ І ВАРІАНТИВНОСТІ

Процес становлення та функціонування мови слід вивчати з відправної точки розвитку теорії реалізації і норми. Лінгвісти підкреслювали важливість структурно-системного підходу до вивчення мови. Це і було поштовхом для розв'язання проблеми нормативності мови [4, 152].

Мовна норма знаходить своє місце у шкалі оцінок правильності, доречності й естетичної гармонійності. Досить часто в мовленні співіснують варіанти мовної норми, один із яких згодом утрачає статус стандарту мови [3, 345].

У лінгвістиці термін «мовна норма» використовується у двох значення. У широкому значенні норму розуміють як спосіб мовлення, що склався традиційно та стихійно, який відрізняє цей мовний ідіом від інших. У вузькому значенні норма – це результат цілеспрямованої мовної кодифікації. Таке трактування норми пов'язують з літературною мовою, яку по-іншому називають нормованою або кодифікованою [2, 9].

Перше трактування передбачає, що норма існує в самій мові як об'єктивно дане. Друге значення підкреслює, що нормане міститься в самій мові, а вноситься до мови словниками і довідниками. Поняття «норма» і поняття «кодифікації» було розмежовано у працях Б. Гавранека, який підкреслював необхідність розрізняти дійсність норми, її реальний стан та уявлення про неї, матеріалізоване в нормативній літературі [5, 28].

У своїх працях дослідниця Мечковська наголошує на тому, що кодифікація є наслідком визнання мовної норми, їхніх зразків у граматиках і словниках, що закріплюють уже усталені в мові явища [3, 346]. Іноді мовні норми є результатом державної мовної політики як свідомого культивування.

Зауважимо, що мовна норма протиставлена узусу як аспекту реалізації мовної системи. Норма передбачає узус та акт мовлення, але не навпаки. Між узусом і актом мовлення знаходять своє місце відносини взаємозумовленості. Норма, узус і мовний акт, як реалізації схеми, тісно пов'язані між собою та утворюють один складний об'єкт, головним компонентом якого Л. Ельмслев уважав узус; акт мови дослідник кваліфікував як минулий факт, а норм називав штучно побудовою, фікцією [1, 45].